
EDUCATIONAL POSSIBILITIES OF THE PEDAGOGICAL SITUATION IN PHYSICAL CULTURE AND THE CLASSES IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Gergana Minkovska

Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of educational studies and the arts, Sofia, Bulgaria,
g_minkovska@abv.bg

Abstract: In the dynamic world where we live, and in Bulgaria in particular, perhaps less and less attention is paid to education. A glance at the news on Bulgarian media is sufficient to notice numerous examples. It is very difficult for specialists with pedagogical competence to search for solutions due to the fact that the modern Bulgarian parent is more inclined to focus his or her attention on their child's hairstyle and brand of clothing than on their behavior. The purpose of the material is to emphasize the role of education as a factor in the development of generations and the creation of worthy individuals. In order to achieve the goal, the following tasks are set: Definitional clarification of the term education; Conducting a survey among students, future teachers in educational institutions, about the opportunities for education in the pedagogical situation of Physical Culture in kindergarten and the lesson in Physical Education and Sports at school; Analysing the results of the questionnaire survey; Highlighting causal links between parental disengagement with education in universal human virtues and the manifestation of moral deficiency in the mature individual; Drawing conclusions related to the function and importance of education. The survey was conducted in September of the 2022/2023 academic year. Those who shared their opinion are part-time students, specialty "Preschool and Primary School Pedagogy", second year, at the Faculty of Educational Studies and the Arts., Sofia University "St. Kliment Ohridski".

As a result of the survey, it could be summarized that the future Bulgarian kindergarten and school teachers have a clear position towards the implementation of the considered forms of interaction, as well as a positive attitude towards work in the direction of educational orientation and partnership between teachers and parents. The conclusions drawn are related to the author's findings on educational issues.

Keywords: education, kindergarten, pedagogical situation in physical culture, classes in physical education and sports

ВЪЗПИТАТЕЛНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА СИТУАЦИЯ ПО ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА И УРОКА ПО ФИЗИЧЕСКО ВЪЗПИТАНИЕ И СПОРТ

Гергана Минковска

СУ „Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата, София, България,
g_minkovska@abv.bg

Резюме: В динамичния свят, в който живеем, в България може би все по-рядко се обръща специално внимание на възпитанието. Достатъчен е бегъл поглед към новинарските емисии на българските медии, за да бъдат забелязани многобройни примери. Търсенето на решения от страна на специалистите с педагогическа компетентност е силно затруднено поради това, че в голяма степен съвременният български родител е по-склонен да фокусира вниманието си върху прическата и бранда на облеклото на детето си, отколкото на поведението му. Целта на материала е да бъде подчертана ролята на възпитанието, като фактор в развитието на поколенията и създаването на достойни личности. С оглед осъществяването на целта са поставени следните задачи: Дефинитивно изясняване на термина възпитание; Провеждане на анкетно проучване сред студенти, бъдещи учители в образователни институции за възможностите за възпитание в педагогическата ситуация по Физическа култура в детската градина и урока по Физическо възпитание и спорт в училище; Анализирание на резултатите от анкетното проучване; Открояване на причинно-следствени връзки между родителската неангажираност с възпитанието в общочовешки добродетели и проявата на морален дефицит в зрялата възраст на индивида; Извеждане на изводи свързани с функцията и значението на възпитанието. Анкетното проучване беше реализирано през месец септември на учебната 2022/2023 година. Споделите мненията си са студенти обучавани в задочна форма, специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика”, втори курс, Факултет по науки за образованието и изкуствата, СУ „Св. Климент Охридски”. В резултат на проведеното анкетно проучване обобщено би могло да се твърди, че бъдещите български учители в образователните институции детска градина и училище имат

ясно изразена позиция към провеждането на разглежданите форми на взаимодействие, както и положително отношение към работа в посока възпитателна насоченост и партньорство между учители и родители. Изведените изводи са свързани със заключения на автора по въпросите на възпитанието.

Ключови думи: възпитание, детска градина, училище, педагогическа ситуация по физическа култура, урок по физическо възпитание и спорт

1. ВЪВЕДЕНИЕ

В съвременния динамичен свят, в който живеем, в забързаното ежедневие, изпълнено с множество ангажменти, в непрестанната грижа за осигуряване материалното благополучие на поколенията, в ежедневните и непрестанни битови проблеми и административни неуредици, може би все по-рядко се обръща специално внимание на възпитанието. Примерите са многобройни. Достатъчен е бегъл поглед към емисиите на българските медии, които изобилстват с новини за ограбени и пребити до смърт самотно живеещи възрастни, обладани от страх и доведени до отчаяние хора, погубени животи на знаещи и можещи хора вследствие на безскрупулни индивиди (<https://woman.bg/novini/>), корупционни практики, незабелязвани с години непочтени постъпки и опити за прикриването им, невинни жертви на пътя вследствие агресивно шофиране. Хора без морал, съвест и култура на поведение са често срещани. Изграждането на силни, мислещи, устойчиви на изкушения, мотивирани, знаещи, можещи, волеви и отговорни хора би следвало да съпътства образователния процес, със задължителното условие за родителско партньорство и ангажираност, защото както отбелязва Пенев, Р. „моделите на родителско поведение (възпитателните стилове) оказват съществено влияние в процеса на формиране на личността на детето” (Пенев, П., 2013, с. 14). Задача изглеждаща трудна и не лесно постижима, поради забелязващата се тенденция не малко родители да пренебрегват и negliжират мястото на възпитанието в семейна среда, което прави ролята на учителя още по-сложна. Свидетели сме на агресивно поведение от вилнеещи хора с пороци, които налагат стил на отношение и начин на мислене, чувство на безнаказаност, незачитане на общочовешки ценности. Търсенето на решения от страна на специалистите с педагогическа компетентност е силно затруднено поради това, че в голяма степен съвременният български родител е по-склонен да фокусира вниманието си върху прическата и бранда на облеклото на детето си, отколкото на поведението му. И ако до определен момент това е търпимо, фактът, че порасналото дете, превърнало се в зрял човек е научено да се грижи единствено за гореспоменатото е тревожен и стряскащ. Целта на настоящия материал е да бъде подчертана ролята на възпитанието, като фактор в развитието на поколенията и създаването на достойни личности. С оглед осъществяването на целта бяха поставени следните задачи:

1. Дефинитивно изясняване на термина възпитание.
2. Провеждане на анкетно проучване сред студенти, бъдещи учители в образователни институции за възможностите за възпитание в педагогическата ситуация по Физическа култура в детската градина и урока по Физическо възпитание и спорт в училище.
3. Анализирание на резултатите от анкетното проучване.
4. Открояване на причинно-следствени връзки между родителската неангажираност с възпитанието в общочовешки добродетели и проявата на морален дефицит в зрялата възраст на индивида.
5. Извеждане на изводи свързани с функцията и значението на възпитанието.

На интернет адрес <http://talkoven.onlinerechnik.com/> като значение на думата „възпитание” е посочено: „1. Системно въздействие върху някого (обикн. дете) с цел да се формира характерът му. 2. Навици за добро поведение.” В Български тълковен речник (Андрейчин, Л. и др., 1994, с. 119) пише: „възпитавам *нсв.*, възпитавам *св. прх.* 1. Грижа се за някого и системно въздействам за развиване, оформяне у него на определени нравствени качества. 2. Развивам, оформям у някого определени нравствени, духовни и физически качества. 3. разг. Поучавам наставлявам някого.” В електронното издание на адрес <https://ibl.bas.bg/> едно от обозначенията на думата възпитание е следното: „1. Системно и целенасочено въздействие върху подрастващите поколения, за да се формират определени нравствени качества, черти на характера и поведението”. Василев, Д. (1992) определя възпитанието като „целенасочено, многостранно взаимодействие на възпитавания с факторите за социално влияние с цел формиране на възпитателен облик, съответстващ на общочовешките обществени ценности” (Василев, Д., 1992, с.18). В контекста на понятието „свободно време” Димитрова, Л. (2019) споделя, че „педагогиката се занимава с проблемите на свободното време в областта на възпитанието на подрастващото поколение в училище, извън него, в семейството” (Димитрова, Л., 2019, с. 8). Попов, Л. посочва, че „като наука педагогиката е систематизирано теоретично познание за учебно-възпитателната реалност” (Попов, Л., 2006, с.9).

2. МЕТОДИКА

С цел проучване мнението на бъдещите педагози относно възпитателните възможности на педагогическата ситуация по Физическа култура и урока по Физическо възпитание и спорт, през месец септември на учебната 2022/2023 година беше проведено анонимно анкетно проучване. Споделите мнението си са студенти от СУ „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата. Анкетиранията лица са обучавани в задочна форма, специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“, втори курс. На бъдещите учители в образователни институции бяха зададени пет въпроса. Участващите 24 студенти са във възрастовата категория от 20 до 48 годишна възраст (таблица 1).

Таблица 1. Разпределение по възрастова група на изследваните лица

<i>Възрастов диапазон</i>	<i>Брой студенти</i>
20 – 25 г.	6
26 – 30 г.	2
31 – 35 г.	4
36 – 40 г.	5
40 – 45 г.	5
46 + г.	2

От данните е видно, че възрастовата група над 25 г. е преобладаваща – 75%, т.е. полученото мнение е на хора достигнали зряла възраст, още повече, че броят на запитаните над 35 г. възраст е 12 или 50%, което означава, че са преминали „етапите на детството, юношеството и пълната младост“ (<https://bg.ninanelsonbooks.com/significado-de-adultez>), както и спецификите в мисленето и поведението, характерни за тази възрастова група.

3. РЕЗУЛТАТИ

Данните от проведеното анкетно проучване показват следното: На въпрос № 1 „Считате ли, че в образователните институции би следвало да се работи с оглед постигане на възпитателен ефект?“ 24 (двадесет и четири) души посочват „Да“. Отговор „Не“ и „Нямам мнение“ не е даден от нито един от запитаните. В споделените мнения ясно се забелязва отношението на бъдещите учители към възпитанието. Видно е, че 100% отговарят положително, което доказва нагласата им за работа в посока възпитание на поколенията. Както отбелязва Ангелов, Б. (2019) бъдещият професионализъм на студентите педагози се свързва с възприемането им „не просто като учители по определен предмет или предмети, а като „учители на децата“ (Ангелов, Б., 2019, с. 12).

Положителен отговор на въпрос № 2 „Считате ли за необходимо редовното провеждане на педагогически ситуации по Физическа култура в детската градина и уроци по Физическо възпитание и спорт в училище?“ е даден от всички запитани или 100% отговарят с „Да“. „Не“ и „нямат мнение“ няма посочили. Въпросът беше зададен, за да бъде установено мисленето на бъдещите педагози в посока разглеждането на основната форма по физическо възпитание като значима в изграждането и развитието на подрастващите. Известно и доказано във времето от редица специалисти е значението за здравето на практикуването на двигателна дейност. Вижда се, че бъдещите педагози единодушно изразяват позицията си в посока редовно и регулирано провеждане на педагогически ситуации по физическа култура и уроци по физическо възпитание и спорт.

На въпрос №3 „Считате ли, че сред задачите на педагогическата ситуация по Физическа култура и урока по Физическо възпитание и спорт трябва да бъдат застъпени и възпитателни задачи?“ отговор „Да“ е посочен от 21 души или 87,5%. 3 души или 12,5% са отговорили с „Не“. „Нямам мнение“ не е посочил нито един от участниците. Трябва да бъде отбелязано, че отрицателно отговорилите трима души са във възрастовия диапазон 20 – 25 години (22 г. – 1 човек, 24 г. – 2 души). Авторът не се наема да анализира причините за посочването на отговор „не“, но се надява до края на обучението си в специалността „Предучилищна и начална училищна педагогика“ да бъде осъзната важността на работата в посока възпитателен аспект и при провеждането на педагогическата ситуация по физическа култура в детската градина, и урока по физическо възпитание и спорт в училище, защото както пише Василев, Д. (1992 с.18) „педагогическата дейност е вид социална дейност и включва в себе си възпитателната, учебната, преподавателската, образователната.“

От отговорите на въпрос №4 „Считате ли, че дейностите осъществявани в педагогическата ситуация по Физическа култура и урока по Физическо възпитание и спорт позволяват работа с възпитателна насоченост?“ става ясно, че 24 души или 100% са отговорили „Да“. Данните показват, че участващите не са посочили отговори „Не“ и „Нямам мнение“. Студентите са единодушни в положителното си мнение относно възпитателните възможности на педагогическата ситуация по Физическа култура и урока по Физическо възпитание и спорт.

Единодушни са и в становищата си на въпрос №5 „Считате ли, че родителите трябва да партнират на учителите в осъществяването на възпитателна дейност?“. 24 души – 100% са посочили „Да“. Отбелязаните отговори доказват, че бъдещите педагози оценяват важноста на партньорството в отношенията между учители и родители и нагласа за работа в тази посока.

На база проведеното анкетно проучване обобщено би могло да се твърди, че бъдещите български учители в образователните институции детска градина и училище имат ясно изразена позиция към провеждането на разглежданите форми на взаимодействие, както и положително отношение към работа в посока възпитателна насоченост и партньорство между учители и родители.

4. ДИСКУСИЯ

Сред основните теми в навечерието на всяка нова учебна година са тези за обучението, образованието и възпитанието на подрастващите. Анализирани са както от ангажирани с образователния процес специалисти, така и от напълно некомпетентни, ниско осведомени и видимо слабо грамотни хора, които дават оценки, мнения, наставления. Коментари, в които педагозите биват нападани за осъществяване неприемлив възпитателен семеен модел са често срещани в социалните медии. Чуват се и мнения на част от педагозите, ангажирани с образователния процес за въвеждането отново на съществуващата в миналото словесна оценка за поведение. Наблюдението на млади хора, неотдавна завършили средното си образование, ангажирани с различни по вид дейности свързани с обществения сектор показва наличие на култ към материалното, пошлото, вулгарното. Проблемите могат да бъдат търсени в различни сфери, а причините са комплексни. Подменените ценности в част от българските семейства, липсата на знания, нежеланието за учене и разбиране са сред факторите, допринасящи за гореспоменатото. Свидетели сме на постъпки и мислене на млади хора отгледани в семейства, за които спазването на правила е непознато, а четенето на книги и/или приказки за „дека нощ“ е чуждо. Съществуват и автори, на които настъпилите тенденции правят впечатление (<https://www.gnezdoto.net/izkustvoto-da-si-roditel/2301-deteto-ti-e-prekrasen-chovek-ti-ne-si>). Вероятно не случайно Теодосий Теодосиев - български учител, даряващ знанията и труда си и вдъхновил редица ученици, спечелили медали от олимпиади и международни състезания по физика, смята че „трябва да се инвестира във възпитание“ (<https://skafeto.com>).

Наблюденията показват, че има родители, които не откриват нередност в това да подарят наргиле или електронна цигара за рождения ден на тийнейджъра си или силиконов бюст за абитуриентския бал на дъщеря си, да се погрижат за идеалния маникюр на ученичката си в гимназиален етап, независимо от отказа ѝ впоследствие да участва в урока по физическо възпитание и спорт, в който ще изучава волейболни елементи под претекст, че родителите ѝ не позволяват да разваля маникюра, за който са отделили сериозна сума. Има не малко семейства, за които даването на ключове от скъпо струващ автомобил е по-важно от даването на добър пример и възпитание в общочовешки добродетели. Поставени са свръхизисквания към учителите свързани с очаквания не само за даването на знания, но и със справяне с последствията от неосъществяване нормален и приемлив семеен възпитателен модел или криворазбран такъв. Възлагането на редица несвойствени административни дейности са сред факторите за така наречения бърнаут сред педагозите или напускането на професията. Така например в новинарска емисия на рейтингова българска телевизия беше отбелязано, че при българските учители се наблюдава 60% професионално прегаряне, което е почти двойно повече (35%) от това на европейските им колеги (<https://btvplus.bg/produkt/novini/43631/btv-povinite-centralna-emisija-12-11-2022>). Посочената информация на медията е по цитирани данни на синдикат „Образование“.

Причините за липса на мотивация и желание за участие в урока по физическо възпитание и спорт могат да бъдат търсени на различни нива, както от страна на родителите, така и от организиращите и участващи в учебно-възпитателния процес. Когато се говори за ниво организиране на учебно-възпитателния процес се има предвид забелязани странни управленски решения. Практиката показва, че се случва в седмичната учебна програма на ученици от гимназиален етап (девети клас) да бъдат вписани два учебни часа по физическо възпитание и спорт в един и същи ден (напр. първи и четвърти час). Това предполага два пъти за деня смяна на игралното облекло или обличане отново на вече носения спортен екип. Забелязват се и одобрени седмични разписания, в които в начален етап уроците по физическо възпитание и спорт са

провеждани в два последователни часа или така наречените блок часове. Дори и атмосферните условия да позволяват провеждане на часовете навън (на спортната площадка в двора на училището) и темата на уроците да е „Спорт по избор” в края на часовете се забелязва ниска активност. Тази продължителност води до преумора у учениците в тази възрастова категория и нежелание за участие в спортни дейности. Като част от негативните последствия от такъв тип практики могат да бъдат отбелязани и следните:

- Липсата или намалената двигателна дейност е предпоставка за редица здравословни проблеми. Данни изнесени в медиите категорично показват наличие на наднормено тегло и затлъстяване при подрастващите в България (<https://bnr.bg/starazagora/post/101469916/dsd>).

- Онлайн обучението допълнително допринесе за застояването пред компютри, таблети, телефони.

- Известно е значението на физическата активност за нормалното развитие на децата. Специалистите в областта на физическото образование и спорта са призвани да работят с цел здравословен ефект, а на практика провеждането на часовете по посочения по-горе начин показва, че отделният ден за занимания с физическо възпитание е само един.

- Съществуват и образователни институции, в които провеждането на ситуации по физическа култура не се осъществява по редица причини, на които няма да бъде акцентирано в настоящия материал.

- Ангажираните специалисти в областта на физическото възпитание в образователните институции срещат немалко проблеми в дейността си, свързани и с липсата на материална база, уреди и пособия. В студентите месеци от годината често срещана практика е в един физкультурен салон едновременно да провеждат уроците си два, а понякога и три класа. Коментарът за игралното пространство, което могат да използват е излишен.

- Отношението, което педагозите срещат към професионалната им дейност от немалка част от обществото също е демотиращ фактор.

На ниво семейство може да бъде споменато неотчитането и/или незнанието за важността от двигателна дейност в детството за правилното израстване и развитие. Забелязват се немалко родители, които са склонни да заставят детето си да седи на пейката пред смарт устройство, независимо, че пейката се намира в непосредствена близост до игралната площадка, защото по този начин могат и те спокойно да прекарват време с телефона си. На по-късен етап обвиненията им са насочени към всеки друг, но не и към тях самите.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Фактите от действителността достатъчно красноречиво показват, че на възпитанието на поколенията е наложително да бъде обърнато специално внимание. С оглед изложеното в настоящия материал могат да бъдат изведени следните препоръки:

- √ Вслушване и обръщане сериозно внимание на становищата на практикуващите специалисти от образователните институции, относно актуалните въпроси на възпитателния процес.

- √ Проучване мнението на действащи педагози и своевременна реакция и пряка ангажираност при настъпващи, възникващи и задълбочаващи се проблеми от образователния спектър и тясно сътрудничество между управляващите учебно-възпитателните инстанции в страната и упражняващите професията „учител”.

- √ Обсъждане и оказване на помощ и съдействие от доказани специалисти с компетентност на нуждаещите се лица, ангажирани с организацията, ръководенето и управлението на учебно-възпитателния процес в образователните институции.

- √ Работа в посока взаимодействие и партньорство „родители-учители” и превръщане възпитанието в общочовешки добродетели във фактор и в семейна среда. Както посочва Събева, Е. „решаването на всеки социален проблем изисква подход на сътрудничество” (Събева, Е., 2003, с. 13).

- √ Оказване на адекватна подкрепа на семейства със забелязани възпитателни дефицити и наложени неприемливи възпитателни модели и приемане на работещи решения свързани с възпитанието на поколенията.

ЛИТЕРАТУРА

Ангелов, Б. (2019). Предучилищното образование – ретроспекция, състояние, тенденции, предизвикателства и промени. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, с.12. ISBN 978-954-07-4713-2

Андрейчин, Л. и др. (1994) Български тълковен речник. 4. доп. и прераб. изд. Димитър Попов. Наука и изкуство, София, с. 119. ISBN 954-02-0156-х

Василев, Д. (1992). Педагогика. Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, София, с. 18.

Димитрова, Л. (2019). Ролята на чуждоезиковото обучение в индустрията на спорта и туризма в свободното време. НСА ППЕС, София, с. 8. ISBN 978-954-718-578-4

- Пенев, П. (2013). Теория и технология на семейното възпитание. Втора част. Издателство „Веда Словена – ЖГ,” с. 14. ISBN 978-954-8846-219
- Попов, Л. (2006). Отражения на педагогическата реалност. Част II. Издателство Даниела Убенова, с. 9. ISBN 10: 954-791-123-6
- Събева, Е. (2003). За диалог между семейното и общественото предучилищно възпитание. – В: Предучилищно възпитание, бр. 1. с. 13.
<https://bnr.bg/starazagora/post/101469916/dsd>
<https://btvplus.bg/produkt/novini/43631/btv-novinite-centralna-emisija-12-11-2022>
<https://www.gnezdoto.net/izkustvoto-da-si-roditel/2301-deteto-ti-e-prekrasen-chovek-ti-ne-si>
<https://bg.ninanelsonbooks.com/significado-de-adultez>
<https://skafeto.com/любопитно/учителя-на-шампиони-теодосий-теодоси/126826/> 2023
<http://talkoven.onlinerechnik.com/> 2023
<https://ibl.bas.bg/> 2023
<https://woman.bg/novini/prorokuvash-smurta-si-v-efir-no-kakvo-ot-tova-ivan-vladimirov-kojto-mozheshe-da-zhivee-no-nyamashe-koj-da-chue.84333.html>, 2023